

Н. ЗАГОРНЯК

ZAGORNIAK N.

кандидат економічних наук,

Національна академія внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У СУЧАСНОМУ ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ ON THE ISSUE OF FORENSIC SCIENCE ADMINISTRATION IN MODERN ECONOMIC PROCEDURE

*Тези доповіді на Науковій конференції аспірантів, молодих вчених і практиків
«Актуальні питання законодавчого й організаційного забезпечення здійснення правової допомоги в Україні»,
27 березня 2015 року, Київ, Академія адвокатури України*

Використання спеціальних знань сприяє встановленню обставин, що мають значення для справи, а тому судова експертиза, виступаючи частиною інституту доказування, стала більш поширеною. На сьогодні саме господарське судочинство характеризується особливими потребами щодо застосування різноманітних знань, пов'язаних зі спеціальною освітою та професійним досвідом, оскільки спектр найпоширеніших напрямів судових експертиз, без яких вже важко уявити розгляд господарських справ, об'єднує інженерно-технічну, економічну, будівельно-технічну, почеркознавчу, товарознавчу, ґрунтознавчу, лінгвістичну, судово-екологічну експертизи [7, 56; 4, 63].

Судова експертиза визначається як «одна з форм використання спеціальних знань» [4, 62] та як «дослідження у встановленому законом порядку за допомогою спеціальних знань матеріальних об'єктів, процесів і явищ з метою отримання фактичних даних про наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також інших обставин, які сприяють правильному вирішенню господарського спору» [1, 13].

Господарським процесуальним кодексом України (надалі - ГПК України) [2] закріплено деякі положення, якими мають керуватися суди при розгляді справ з призначенням експертиз; легальне визначення поняття судової експертизи містить Закон України «Про судову експертизу»; до актів законодавства, якими слід керуватись у вирішенні питань призначення судової експертизи, також відносять міжнародні договори та угоди про взаємну правову допомогу і співробітництво, що регулю-

ють правовідносини у сфері судово-експертної діяльності. Водночас пленум Вищого господарського суду України неодноразово змушений був надавати роз'яснення щодо питань, які виникають з приводу призначення та проведення судової експертизи, відображенням позиції ВГСУ є постанова від 23 березня 2012 року № 4 «Про деякі питання практики призначення судової експертизи» із змінами (надалі – Постанова) [3]. Очевидно, що ставити крапку у питанні законодавчого регулювання цього процесуального інституту зарано.

Виходячи з розуміння експертизи як необхідної ланки процесу встановлення судової істини та враховуючи процесуальну природу експертизи, вважаємо за потрібне звернути особливу увагу не лише на права, але й на обов'язки господарського суду як учасника експертної діяльності. До них доцільно віднести: 1) за клопотанням учасників процесу, а у визначених законом випадках за власною ініціативою, призначати експертизу, визначатися з конкретною установою або конкретним експертом, якими проводитиметься експертиза; 2) визначати завдання експертизи, об'єкти експертного дослідження, вид експертизи та формулювання питань; 3) підготовка необхідних матеріалів та направлення їх експерту; 4) оцінка висновку експерта [2; 3]. Вирішуючи питання щодо призначення експертизи, суд керується необхідністю застосування спеціальних знань, значущістю факту, а також відсутністю інших достовірних та наявних доказів, що підтверджують спірний факт, тобто, наявністю потреби у створенні нових доказів, у разі, коли висновок експерта не можуть замінити інші засоби доказування.

Господарські суди, розглядаючи господарські справи, виходять з того, що призначення судової експертизи з ініціативи суду діючим господарсько-процесуальним законодавством не передбачається, до того ж не визначено випадків обов'язкового проведення експертизи. Так, відмовляючи своїм рішенням у справі №5011-47/2254-201215.03.12 у задоволенні позовних вимог, господарський суд міста Києва зазначив, що, не дивлячись на звернення судом уваги представника позивача на необхідність застосування спеціальних знань для встановлення важливих для вирішення спору обставин, жодних клопотань про призначення судової експертизи з метою встановлення недоліків проданого товару до суду не надходило, і станом на день прийняття рішення позивачем всупереч ст. 33–34 ГПК України не надано доказів наявності зазначених недоліків [5]. Відмовляючи у задоволенні заяви про перегляд рішення у справі № 47/63 за нововиявленими обставинами, господарський суд міста Києва, послався на те, що суд, згідно ГПК України, не наділений повноваженнями щодо встановлення обставин, що, як було ним зазначено, відносяться до спеціальних знань, при цьому саме заявник має довести обґрунтованість своїх тверджень належними доказами, чого ним здійснено не було [6]. Такою ж є позиція пленуму Вищого господарського суду України, яка знайшла своє відображення у Постанові, де з ініціативи суду передбачається призначення лише додаткової або повторної судової експертизи (п.п. 15.1–15.2) [3]. Вважаємо, що важливість функції експертизи як етапу у досягненні судової істини

внаслідок цього невинувато зменшено, зазначене утворює підстави для внесення відповідних змін та доповнень до положень господарсько-процесуального законодавства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бабенко В. В. Доказування в господарському процесі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право, господарсько-процесуальне право» / В. В. Бабенко. – К., 2007. – 18 с.
2. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06 лист. 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
3. Про деякі питання практики призначення судової експертизи : Постанова пленуму Вищого господарського суду України від 23 бер. 2012 року № 4 // Вісник господарського судочинства. – 2012. – № 3. – Стор. 15.
4. Прокопанич Г.К. Сучасні проблеми використання спеціальних знань у господарському процесі // Вісник академії адвокатури України. – 2012. – № 3. – С. 60–64.
5. Рішення господарського суду міста Києва від 15 бер. 2012 р. Справа № 5011-47/2254-201215.03.12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>
6. Ухвала господарського суду міста Києва від 22 груд. 2010 р. Справа № 47/6322.12.10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>
7. Янчук О. Ю. Типові експертизи, які призначаються в господарському процесі / О. Ю. Янчук, А. А. Федчишин // Актуальні питання судової експертизи та криміналістики: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 7–8 лист. 2013 року). – Х. : Право, 2013. – С. 56–57.